

## Časnikarstvo poljsko (varšavsko).

(Piše Tytus Sopotzko.)

Med dveh glavnih močij poljske družbe pod rusko vlado je časnikarstvo, katero je sicer pod ostro cenzuro moskovsko, ima pa vendar znaten vpliv na Poljake. Časnikarstvo jih družijo z drugimi omikanimi narodi. Ognjišče časnikarstva poljskega pod vlado rusko je Varšava, v katero se steka gibanje cele te poljske pokrajine.

V sredi časnikov izhajajočih v tem mestu je najslavnejši: »Gazeta Warszawska«, ustanovljena za zadnjega kralja Stanislava Puniatovskega v drugi polovici 18. veka. V začetku je poročala o vseh dvorskih plesih in sprejemih, potem je razširila svoj delokrog in je bila jako skrbno urejevana. V zadnjih časih se je ta časopis podal v nepotrebno polemiko in potem izgubil mnogo naročnikov; vendar upamo, da se zaradi sedanje sestave uredništva dvigne iz začasnega propada.

Drugi starina časnikarski je: »Kuryer Warszawski«, urejevan z veliko skrbjo, po vzoru pariškega »Figaro«; ima največje število naročnikov. Tekmuje z njim »Kuryer Codzienny« (vsakdanji dnevnik) izdajan v bogati in zaslužni tvrdki »Gebethner in Wolff«. V uredništvu tega časnika je mnogo nadarjenih pisateljev in njegovi smeri se ne more nič očitati.

Tretji Kuryer je: »Kuryer Poranny« (jutranji), namenjen samo dnevnim novicam — nouvelles du jour. V veliko zaslugo mu moremo šteti to, da skrbi krepko za informacije; ako mu pride časi po krivdi poročevalcev kaka časnikarska raca, nemudoma jo popravi, spoznavši svojo zmoto.

Poleg Kuryer-ov izhaja v Varšavi nekoliko političnih časnikov, med katerimi je najbolj razširjen »Wiec«, urejevan od g. Kazimira Zalewskega. Naročniki njegovi so največ iz plemstva, stanujočega v provinciji, kateremu je zaradi svojega srednjega stališča med konservativizmom in napredkom, in ker zagovarja

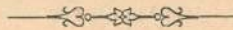
vedno zdrave in hvalevredne ideje, močno priljubljen.

Ultrakonservativni časnik je »Słowo«, kateri si pridobiva svojo veljavo najbolj s povestmi znanega pisatelja Henrika Sienkiewicza, nahajajočimi se v njegovih »listkih«.

Slednjič: »Gazeta Polska«, ki se peča z vsemi vprašanji društvenimi, in gospodarskimi, jednako »Gazeta Handlowa«, »Sadowa«, »Lekarska« izražajoč že v svojem naslovu svoj namen.

Od dveh let sem je začel izhajati v Varšavi mali časnik z naslovom »Ziarno« (zerno), odlikujoč se pred vsem po nizki ceni, zbirajoč novice iz drugih časnikov, urejevan od najmlajših, najmanj izrabljenih slovstvenih močij.

Versko glasilo je: »Przegląd Katolicki« (pregled katoliški), katerega vsebino polnijo razne razprave dogmatične, etične, filozofične, apologetične, ob enem vse to, kar se tiče sedanjega stanja katoliške cerkve. Ta list stoji pod vplivom nekoliko najodločnejih Varšavskih duhovnikov; bori se tudi vedno zoper razne blodne teorije, razširjene po »Przegląd-u Tygodniowy« - m (pregled tedenski) in »Prawde« (pravda) — listih skrajno pozitivnih. Urednik prvemu je gosp. Adam Wislicki, naroda semiškega, — drugemu pa g. Aleksander Świętochowski, človek obdarovan z ne navadnimi zmožnostimi, katerih pa ne zna rabiti za dobro. Oba ta glasila se trudita jedino za to, da bi v svojih čitateljih zasadila ateizem, zato grdita vse, kar je vzvišenega in svetega; vzeti jim hočeta vero in jih pahnit v brezno materijalizma in brezverstva. Žal — priznati se mora, bila sta dolgo priljubljena mladeži, pa hvala Bogu, kmalu je to mišljenje minulo, kakor vsaka moda, ne zapustivša pogubnih sledov v družbi poljski. Saj ljubijo Poljaki že od vekov vero sv. cerkve in se ne dadó zapeljati v prevratne ideje, ako so tudi zavite v lepo odejo. (Dalje.)





reke, gore in drevesa, sedmero ršijev<sup>1)</sup>, ki znajo (in izvršujejo) zakone, veda ž njihovimi angi<sup>2)</sup> sure<sup>3)</sup> in asure<sup>4)</sup>.

<sup>1)</sup> Rši = modrijan, pesnik svetih pesmij, ti so: Gotama, Baradodža, Višvamiitra, Džamadagni, Vasišta, Kašjapa in Atri.

<sup>2)</sup> Angov je šestero: šikša = izgovarjanje, čhandas = mera v pesmih, vjakarana = slovnica, nirukta = etimologija, kalpa = obredi in džjotiša = zvezdoznanstvo.

<sup>3)</sup> Dobri —

<sup>4)</sup> Zli duhovi.

17. Stvaril je pičače — demonična bitja —, urage — kače —, gandharve — nebeške pevce —, jakšase — tate zakladov na severni strani sveta —, rakšase — zle duhove, ljudi, domače živali, ptiče, divje živali in druge stvari, četvero vrst živečih bitij, megle, mavrico, strelo, ostale nebeške prikazni in razne žrtve.

18. Ko je bog Višnu v podobi merjasca stvaril ta svet z živečimi in neživečimi stvarmi, šel je v tak kraj, kjer je skrit pred našim svetom. (Konec.)



## Časnikarstvo poljsko (varšavsko).

(Piše *Tytus Sopotzko*.)

(Dalje in konec.)

Vrsto slabih listov je treba prišteti še »Głos«, ki ometuje z nesramnim in ničevnim obrekovanjem vse, kar je cerkvenega, zato je pa tudi na dokaj slabem glasu pri čitajočem občinstvu.

Dalje navajamo časnike s temi-le naslovi: »Atheneum«, »Biblioteka Warszawska« in »Niwa«, od katerih sta prva dva mesečnika, tretji pa polmesečnik. Ti časniki so važni, objavljajo slovstvene, zgodovinske, gospodarske in prirodznanse spise. Sem spadajo tudi »Wszzechświat« (Ves svet) in »Pamiętnik Fizyograficzny« (Spomenik fizijografični), ki se pečata izključljivo z nauki prirodnimi, »Przeгляд Pedagogiczny«, ki razpravlja razna vprašanja o vzgoji; časopisi, izdajani od strokovnjakov v raznih zavodih, kakor na pr. »Medycyna«, »Biblioteka Lekarska«, »Przyroda in Przemysł« (Priroda in industrija), »Inżynierya in Budownictwo« (Inženirstvo in stavbarstvo), »Przeгляд Techniczny« (Pregled tehnični), »Bartnik Postępowy«

(Čebelar napredni), »Ogrodnik« (Vrtnar), »Gazeta Rolnicza« (Časnik kmetijski), »Korespondent« itd.

Med časopise ložje vsebine štejemo »Tygodnik Powszechny« (Tednik občni), ki prinaša mnogo raznovrstne tvarine na izbiro; »Zycie« (Življenje), katero je začel nedavno izdajati Teodor Paprocki, in katero ima v svojih predalih najbolje in najnovejše stvore pesniške in leposlovne izšle iz peresa Poljakov ali preložene iz drugih slovstev. Omeniti je tudi treba »Tygodnik Romansów i Powieści« (Tednik romanov in povestij), ki se bavi skoro izključno s predstavami iz inozemskih pisateljev.

Poljaki imamo tudi mnogo ilustrovanih listov: »Tygodnik Ilustrowany« (Tednik ilustrovan), »Biesiada Literacka« (Beseda slovstvena) in »Wędrowiec« (Popotni sokol) so časopisi, olupšani s slikami. Najskrbneje urejevan list med temi je »Tygodnik«, last tvrdke Gebethnera in Wolffa, urejuje ga nadarjeni pisatelj Maryan Gawalewicz. »Biesiada Literacka« ima pred vsemi to prednost, da jo more



vsaka mati brez skrbi dati svoji deci, ker vsi njeni spisi se odlikujejo po resnobni nravnosti, h krati se ozira v resnično življenje in njegove dolžnosti. »Wędrowiec« naposled, kateri je imel nekdanj pod uredništvom s. p. Sulimierskega določno stališče in je donášal zanimive spise, izgubil je po smrti tega delavnega urednika mnogo vrednosti ter sprejema sedaj vse, kar se mu ponuja in krene zato večkrat s prave poti.

Vrhu tega izhajata v Varšavi dva lista za ženske: »Bluszcz« (Bršljan) in »Tygodnik Mód«, katerih ilustrovani del so mode in uzorci ženskih del, slovstveni del pa povesti, kritike, razprave o stališču žensk v rodbini in družbi, ob enem kronika delovanja žensk na celem svetu. Urednik »Tygodnika Mód« mnogozaslužni p. Jan Kanty Gregorowicz<sup>1)</sup> izdaja tudi »Przyjaciela Dzieci«, list namenjen deci in mladeži, urejevan umno in skrbno. V ravno tem

<sup>1)</sup> Žal, da je Gregorowicz med tem umrl in sicer dné 16. septembra p. l. v Varšavi.

uredništvu izhajajo »Wieczory Rodzinne«, v založbi s. p. Marije Zaleske, ki je spisala mnogo poučnih knjig za deco in mladež.

Popolno različno stališče od drugih listov ima »Rola« (Njiva), glasilo anti-semitsko, katero izdaja p. Jeleński. Njegov smoter je soznaiti poljsko družbo o vseh sredstvih in pomočkih, katere rabijo judje, kadar imajo opraviti s kristijani.

Omenjamo dva lista, namenjena za ljudstvo in za mladino: »Gazeta Swiateczna« in »Zorza«. Urednik poslednjega lista je p. Prószyński, skrivajoč se pod izmišljenim imenom Promyka, kateri si je pridobil v ljudskem slovstvu že velike zasluge.

Znamenit je list »Echo muzyczne, Teatralne i Artystyczne«, kateri razpravlja o lepoti in umetnosti ter prav dobro ustreza svoji nalogi.

Judje imajo tudi svoje glasilo, izhajajoče v jeziku poljskem z naslovom »Izraelita«, protestantje pa tudi svoj časnik, »Zwiastun Ewangelicky«.



## Doma in po svetu.

Pregled prosvétnega gibanja narodov.

### Jugoslovanska akademija.

**B**né 6. decembra min. l. je bila slovesna seja jugoslovanske akademije znanostij in umetnostij. Na mestu predsednika dr. Muhića je govoril slavnostno besedo dr. Fr. Rački, poudarjajoč najprej vrli napredek akademije, katera bode čez eno leto praznovala že petindvajsetletnico svojega delovanja, razlagajoč, kako je bila Hrvaška vedno nesrečno razdeljena po prosveti, a jedina po jeziku. Ko je izumrla s Štefanom II. narodna dinastija, razvijala se je le dalmatinska Hrvaška v zvezi z Italijo, posavska Hrvaška pa je zaostajala; v novejših časih pa je stopila posavska

Hrvaška na čelo narodnemu napredku. Naposled je govornik naznanil, da se je dr. Muhić odpovedal predsedništvu. Rački sam zaradi neprijaznosti vlade ni sprejel predsedništva, zato je bil izvoljen za predsednika akademije ravnatelj Torbar. Tudi tajnik dr. Matković se je odpovedal svoji časti; njegovo mesto je ostalo prazno. Pravi člen dr. Vrbanić je čital svojo zanimivo razpravo: »Demografski izvidi u Hrvatskoj«. Učeni akademik je omenil po redu vse popise od Marije Terezije, raztolmačil važnost statistike in pokazal, kako pridno so obdelovali Hrvati to vedo.

Spisi jugoslovanske akademije se objavljajo v »Radu«. Tu so napisali v